

РЕШЕНИЕ

№ 19327

гр. София, 23.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 127 СЪСТАВ, в публично заседание на втори ноември през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: ЯНА М. ФИЛИПОВА

при участието на секретаря МАРИЯ Т. СТОЯНОВА
като разгледа докладваното от ЯНА М. ФИЛИПОВА Гражданско дело № 20221110134576 по описа за 2022 година

Производството е по реда на чл. 124 и сл. ГПК.

Образувано е по искова молба от С. Р. Б. против (фирма) с искане да бъде признато за установено в отношенията между страните, че ищецът не дължи на ответното дружество сумата в размер на 50 лева, представляваща част от сума в общ размер на 311 лева, дължима за „такси и други разходи“ по Договор за паричен заем № 5674040/09.02.2021 г. съгласно удостоверение за наличие на задължения с изх. № - 1/27.06.2022 г. Направено е искане сторените от страната съдебни разноски да бъдат възложени в тежест на ответника.

В исковата молба са изложени твърдения, че на 09.02.2021 г. С. Б. сключил с (фирма) ** договор за потребителски кредит, като отпуснатата в заем сума била в размер на 200 лева. Ищецът поддържа, че на 27.06.2022 г. посетил офис на ответното дружество и поискал да му бъде предоставено копие от процесното съглашение, което не било сторено. В исковата молба са изложени твърдения, че служители на ответника предоставили на С. Б. единствено удостоверение за наличие на задължение, съгласно което общата дължима сума по договора възлиза на 506,36 лева. Ищецът поддържа, че се снабдил със справка за кредитна задължнялост по процесния договор от БНБ, съгласно която ответното дружество начислило по договора сумата в размер на 311 лева за „такси и други разходи“. В исковата молба са изложени съображения за нищожност на процесния договор за кредит поради липса на предвидената форма на действителност и хипотезата на чл. 22 ЗПК, както и подробни аргументи относно недействителността на неустойка по чл. 4, ал. 2 от договора при неизпълнение на задължение за предоставяне на поръчител, такса за „бързо разглеждане“ и уговорената възнаградителна лихва. По изложените доводи е направено искане да бъде признато за установено, че ищецът не дължи сумата в размер на 50 лева, представляваща част от общо претендираната от ответника сума за „такси и други разходи“ по кредита.

В срока по чл. 131 ГПК ответникът чрез процесуалния си представител адвокат Н. поддържа доводи за недопустимост и неоснователност на предявения иск. В подадения отговор са изложени съображения за недопустимост и нередовност на исковата молба, тъй като в същата са изложени едновременно доводи за нищожност на процесния договор за

кредит, така и за нищожност на отделни негови клаузи, както и поради непредставяне на преглед от договора по делото. Процесуалният представител на ответното дружество излага подробни съображения за действителност на процесния договор за кредит и на отделните негови клаузи. По изложените съображения е направено искане предявеният иск да бъде отхвърлен, като в тежест на ищеца бъдат възложени сторените по делото съдебни разноски.

С протоколно определение от 02.11.2023 г. е допуснато изменение на размера на предявения иск, като исковата претенция се счита предявена за сумата в размер на 306,36 лева, представляваща начислени от ответното дружество суми по процесния договор за кредит.

По направеното от ответника възражение за недопустимост на производството, съдът намира следното:

Съгласно разясненията дадени с Решение № 60215/15.07.2022 г. по гр. д. № 3616/2020г. по описа на ВКС, IV ГО, Решение № 173/25.06.2014 г. по гр. д. № 1025/2014г. по описа на ВКС, I ГО и др. при отрицателният установителен иск, за разлика от всички останали искове, основанието на иска (чл. 127, ал. 1, т. 4 ГПК) не е негов индивидуализиращ белег, тъй като искът е един независимо от поддържаните доводи за недължимост на дадено вземане. Самото естество на иска освобождава ищеца от задължението да посочи в исковата молба „обстоятелствата, на които се основава искът“. При този вид претенция ищецът отрича съществуването на спорното право. Ищецът може да твърди, че оспорваното право никога не е възниквало и поради това няма задължение да посочва юридическия факт, от който спорното право се поражда. При предявен отрицателен установителен иск ответникът следва да удостовери съществуването на претендираното от него право. Тъй като ищецът изобщо отрича претендираното от ответника право ответникът трябва да изчерпи в заведения процес всички основания, въз основа на които то е могло да се породи до постановяване на решението. От изложеното следва, че доводите на ответника за нередовност на исковата молба, произтичащи от различните поддържани от ищеца твърдения за нищожност на процесния договор за кредит, респ. отделни негови клаузи, са неоснователни, тъй като за редовността на искова молба е достатъчно ищецът да поддържа, че не дължи определена сума / в случая такси и разноски по договор за кредит съгласно вписване в Централен кредитен регистър към БНБ и издадено от ответното дружество удостоверение за наличие на задължения/.

Съдът, като прецени събраните по делото доказателства и съобразно чл. 235, ал. 2 ГПК във връзка с наведените в исковата молба доводи и възраженията на ответника, намира за установено от фактическа и правна страна следното:

В доказателствена тежест на ответника по предявения отрицателен установителен иск е да установи при условията на пълно и главно доказване наличие на валидно облигационно правоотношение между страните по Договор за паричен заем № 5674040/09.02.2021 г., по силата на което ищецът дължи заплащане на сумата в размер на 306,36 лева дължима за „такси и други разходи“.

Страните не спорят, а и от представения по делото преглед от Договор за паричен заем № 5674040/09.02.2021 г. се установява, че ищецът сключил с ответника договор за кредит, като отпуснатата сума е в размер на 200 лева. Съгласно чл. 1, ал. 3 от съглашението потребителят дължи заплащане на такса за експресно разглеждане в размер на 96,32 лева, която се включва в дължимата погасителна вноска / чл. 2, ал. 2/. Съгласно чл. 4, ал. 1 от съглашението кредитополучателят се задължава в тридневен срок от усвояване на отпуснатата в заем сума да предостави на заемотателя едно от следните обезпечения: поръчител физическо лице, което отговаря на разписани в договора изисквания относно възраст, трудова ангажираност, доходи и кредитна история или банкова гаранция, като при неизпълнение дължи неустойка по чл. 4, ал. 2 в размер на 64,26 лева, която се включва в дължимата погасителна вноска.

Ведно с исковата молба е представено удостоверение за наличие на задължения с изх. № - 1/27.06.2022 г., издадено от ответното дружество, съгласно което общият размер на

задължението по процесния договор за кредит възлиза на сумата в размер на 506,36 лева.

Процесният договор за заем е потребителски – страни по него са потребител по смисъла на § 13, т. 1 ЗЗП (ищецът е физическо лице, което използва заетата сума за свои лични нужди), и небанкова финансова институция – търговец по смисъла на § 13, т. 2 ЗЗП. Според легалната дефиниция, дадена в разпоредба на чл. 9 ЗПК, въз основа на договора за потребителски кредит кредиторът предоставя или се задължава да предостави на потребителя кредит под формата на заем, разсрочено плащане и всяка друга подобна форма на улеснение за плащане срещу задължение на длъжника-потребител да върне предоставената парична сума. Доколкото по настоящото дело не се твърди и не е доказано сумата по предоставения заем да е използвана за свързани с професионалната и търговска дейност на кредитополучателя, то следва да се приеме, че средствата, предоставени по договора за заем (кредит) са използвани за цели, извън професионална и търговска дейност на потребителя, а представеният по делото договор за заем е по правната си същност договор за потребителски кредит по смисъла на чл. 9 ЗПК. Предвид изложеното процесният договор се подчинява на правилата на Закона за потребителския кредит и на чл. 143 – 147б ЗЗП, в това число и забраната за неравноправни клаузи, за наличие на които съдът следи служебно.

В ЗПК е предвидено, че кредиторът не може да изисква заплащане на такси и комисиони за действия, свързани с усвояване и управление на кредита – чл. 10а, ал. 2 ЗПК. Възможно е уговарянето само на клаузи за такси свързани с допълнителни услуги по договора – чл. 10а, ал. 1 ЗПК, какъвто характер услугата по чл. 1, ал. 3 от процесния договор „за експресно разглеждане“ очевидно няма. Касае се за възнаграждение по договора, а не за допълнителна услуга, което възнаграждение следва да бъде включено в годишния процент на разходите /ГПР/ – чл. 19, ал. 1 ЗПК. Уговарянето му като отделно възнаграждение /услуга/ има за единствена цел заобикаляне разпоредбата на чл. 19, ал. 4 ЗПК, касаеща ограничение в размера на ГПР, а съгласно чл. 21, ал. 1 ЗПК всяка клауза в договора за потребителски кредит, имаща за цел или резултат заобикаляне на изискванията на закона, е нищожна.

Уговорката по чл. 4, ал. 2 от договора за паричен заем за заплащане на неустойка за неизпълнение на задължение за предоставяне на обезпечение (поръчители или банкова гаранция) е нищожна поради противоречие с добрите нрави. Уговорената неустойка излиза извън допустимите законови рамки, тъй като кредиторът по вече отпуснат заем получава имуществена облага от насрещната страна в определен размер без обаче да се простира от негова страна, респективно да е извършил допълнителни разходи по заема, което води до неоснователно обогатяване и нарушава принципа на справедливост. На практика такава клауза прехвърля риска от неизпълнение на задълженията на финансовата институция за предварителна оценка на платежоспособността на длъжника върху самия длъжник и води до допълнително увеличаване на размера на задълженията. По този начин на кредитополучателя се вменява задължение да осигури обезпечение след като кредитът е отпуснат, като ако не го направи, дългът му нараства, т. е. опасността от свръхзадължнялост на длъжника се увеличава. Несъмнено целта на регламентираната неустойка излиза извън присъщите □ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, т. е. същата противоречи на добрите нрави, което прави уговорката за дължимостта □ нищожна - т. 3 на Тълкувателно решение № 1/2009 г. по т. д. № 1/2009 г., ОСТК, ВКС.

Съдът намира, че с уговаряне на „такса експресно разглеждане“ и неустойка за непредставяне на обезпечение е нарушено изискването по чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, тъй като макар в съглашението да е посочен формално годишен процент на разходите по кредита без да са необходими специални знания с каквито съдът да не разполага е видно, че посочените вземания, представляващи и елемент от дължимата погасителна вноска, не са включени в ГПР. В ГПР следва по ясен и разбираем за потребителя начин да са включени всички разходи, които длъжникът ще направи и, които са пряко свързани с кредитното правоотношение. Съгласно чл. 21, ал. 1 ЗПК, всяка клауза в договор за потребителски кредит, имаща за цел или резултат заобикаляне изискванията на този закон, е нищожна. В

този смисъл, като не е включил таксата и неустойката в ГПР по заема кредиторът е заобиколил изискванията на закона за точно посочване на финансовата тежест на кредита за длъжника. Въпреки че формално в договора са посочени годишен процент на разходите и общ размер на задължението, без включването в тях на обсъжданите вземания, те не могат да изпълнят отредената им функция - да дадат възможност на потребителя, по ясен и достъпен начин, да се запознае с произтичащите за него икономически последици от договора, въз основа на което да вземе информирано решение за сключването му. Липсата на разход в договора при изчисляването на ГПР е в противоречие с императивната разпоредба на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, водещо до недействителност на договора на основание чл. 22 от ЗПК – в този смисъл Определение № 50685 от 30.09.2022 г. по гр. д. № 578/2022 г. на III г. о. на ВКС, както и Решение № 261440 от 4.03.2021 г. на СГС по в. гр. д. № 13336/2019 г. и Решение № 3321 от 21.11.2022 г. на СГС по в. гр. д. № 8029/2021 г. Доколкото не е спазено изискването на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, договорът за потребителски кредит е недействителен на основание чл. 22 ЗПК. При недействителност на договора, съгласно разпоредбата на чл. 23 ЗПК, потребителят връща само чистата стойност на кредита, но не дължи лихва или други разходи по кредита, респ. кредитополучателят не дължи такси, лихви и неустойки по договора.

Предвид изложеното съдът намира, че предявеният отрицателен установителен иск е основателен.

С оглед изхода на спора на основание чл. 78, ал. 1 ГПК в тежест на ответника следва да бъдат възложени направените от ищеца съдебни разноски за внесена държавна такса в размер на 50 лева.

Съгласно чл. 38, ал. 2 от Закона за адвокатурата в случаите на оказана безплатна правна помощ и съдействие в хипотезите на чл. 38, ал. 1, ако в съответното производство насрещната страна е осъдена на разноски, адвокатът има право на адвокатско възнаграждение, определено от съда в размер не по – нисък от предвидения в Наредбата по чл. 36, ал. 2 ЗА. Предвид изложеното в тежест на ответника следва да бъде възложено да заплати на процесуалния представител на ищеца адвокатско възнаграждение в размер по чл. 7, ал. 2, т. 1 от Наредба № 1/09.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения – 400 лева. Във връзка с искането на процесуалния представител на ищеца за присъждане на адвокатско възнаграждение с ДДС следва да бъде отбелязано, че с Определение № 917/02.05.2023г. по ч. гр. д. № 1323/2023 г. на ВКС, IV ГО, е прието, че предоставената безплатна правна помощ по чл. 38 ЗА представлява по смисъла на чл. 9, ал. 1 вр. чл. 8 ЗДДС безвъзмездна доставка на услуга, която не подлежи на облагане с данък върху добавената стойност по аргумент от по чл. 2, т. 1 ЗДДС, чл. 2, пар. 1, б. „в“ от Директива 2006/112/ЕО на Съвета от 28 ноември 2006 година относно общата система на данъка върху добавената стойност. Тази услуга не може да се счете за възмездна на основание чл.38 ал.2 ЗА по съображения, че възмездяването става впоследствие - с акта на съда, с който насрещната страна, при наличие на предвидените в нормата предпоставки, бива осъдена да заплати адвокатско възнаграждение на оказалия безплатната правна помощ адвокат. Съгласно чл.25 ал.2 ЗДДС данъчното събитие възниква на датата, на която услугата е извършена. Последващи този момент действия не могат да имат значение за възникване на данъчно задължение. Постановяването на съдебен акт, с който насрещната страна е осъдена да заплати възнаграждение за оказана безплатна правна помощ, не съставлява облагаема стока или услуга по смисъла на ЗДДС. Правоотношението, по което безплатната правна помощ е оказана, и това, създадено със съдебния акт, са между различни страни и с различно съдържание. По първото за адвоката, оказал правната помощ, не възниква право да получи възнаграждение, а второто е между адвоката и насрещната страна, по което адвокатът има само права, но не и задължения. Съдържанието на създаденото със съдебния акт правоотношение се изчерпва със задължението на оказалия безплатната помощ адвокат да бъде платена определена парична сума от насрещната страна. Съдът не е нито данъчнозадължено лице по смисъла на чл.3 ЗДДС, което да издаде фактура и да начисли ДДС по нея, нито е страна по правоотношението, възникнало от постановения от него

осъдителен акт. Затова той не може да начислява ДДС върху дължимото за оказаната безплатна правна помощ адвокатско възнаграждение без това да е изрично предвидено в закона. Нито ЗДДС обаче, нито ЗА въвеждат такава изрична нормативна уредба, която да се отклонява от общите правила за облагане с данък върху добавената стойност. Предвид изложеното съдът намира, че в тежест на ответника следва да бъде възложено да заплати адвокатско възнаграждение на представителя на ищеца в минимален по Наредбата размер без ДДС.

Така мотивиран, съдът

РЕШИ:

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявен от С. Р. Б., ЕГН *****, с настоящ адрес в (адрес) против (фирма), ЕИК *****, със седалище и адрес на управление в гр. (адрес), сграда АЦТ С. Ц., ет.****, отрицателен установителен иск, че ищецът не дължи на ответното дружество сумата в размер на 306,36 лева, представляваща начислена от ответника сума за „такси и други разходи“ по Договор за паричен заем № 5674040/09.02.2021 г.

ОСЪЖДА (фирма), ЕИК *****, със седалище и адрес на управление в гр. (адрес) да заплати на С. Р. Б., ЕГН *****, с настоящ адрес в гр. (адрес) на основание чл. 78, ал. 1 ГПК, сумата в размер на 50 лева, представляваща сторени съдебни разноски в настоящото производство.

ОСЪЖДА (фирма), ЕИК *****, със седалище и адрес на управление в гр.(адрес), да заплати на адвокат Д. М., с адрес на кантората в гр. (адрес) на основание чл. 78, ал. 1 ГПК вр. чл. 38, ал. 2 ЗА, сумата в размер на 400 лева, представляваща адвокатско възнаграждение за предоставена безплатна правна помощ на ищеца С. Р. Б..

РЕШЕНИЕТО подлежи на обжалване от страните с въззивна жалба пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____